

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETINING
KATTAQO'RG'ON FILIALI

Ro'yxatga olindi:
BD № 60111700. 1.03.

"DINSHUNOSLIK"
FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi	300000 -Ta'lim
Ta'lim sohasi:	310000 -Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	60111700 -O'zga tilli guruhlarda: rus tili

Fan/modul kodi DIN204		O'quv yili 2024-2025	Semestr 4	ECTS - Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 2	
1.	Fanning nomi	Semestr	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Dinshunoslik	4	60	60	120

2.

I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad – talaba-yoshlar tafakkurida dinning mazmun-mohiyati, dunyoning diniy manzarasi, diniy va falsafiy qarashlarning o'zaro bog'liqligi, globallashtirish va diniy jarayonlari hamda zamonaviy diniy harakatlar, diniy aqidaparastlik, ekstremizm va terrorizmning davlat va jamiya xavfsizligiga salbiy ta'sirini bilish va unga qarshi kurashishda nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalarni shakillantirishdan iborat.

Fanning vazifasi- diniy ta'limotlarning tarixi va rivojlanish bosqichlarini o'rganish, dinning asl mazmuni bilan uning soxta talqinlarini farqlash malakasini shakillantirish;

- ekstremizm va terrorizmning paydo bo'lish sabablarini aniqlash, va uning oqibatlarini ijtimoiy-falsafiy jihatdan tahlil qilish;

- diniy va dunyoviy jarayonlarga nisbatan mantiqiy va tanqidiy fikirlash ko'nikmalarini shakillantirish;

- diniy aqidaparastlikning profilaktikasi va unga qarshi kurashda egallangan nazariy bilimlarini amaliy hayotda qo'llash,

- talabaning mustaqil ta'lim olishda egallangan bilimlardan foydalanish ko'nikmalarini shakillantirishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Din ijtimoiy madaniyat hodisa sifatidagi ahamiyati.

Din, dinshunoslik, din falsafasi, teologiya, teosofiya, xudojo'ylik, diniy e'tiqod, aqida, ilohiyot tushunchalarining mohiyati. Dinning funksiyalari va ijtimoiy ahamiyati. Din dunyoqarash shakli va uning jamiyat tarqiyotiiga ta'siri. Dinlarning tasnifi. Dinlar paydo bo'lishining geografik va xronologik tasnifi.

Dinshunoslik fanining predmeti, maqsadi va vazifalari. Dinshunoslikning ijtimoiy-gumanitar fanlar bilan aloqadorligi. Dinshunoslik fanini o'rganishning jamiyat barqarorligini mustahkamlash, diniy bag'rikenglikni tarbiyalash, vijdon erkinligini ta'minlashdagi ahamiyati. Dinshunoslikda shakllangan mifologik, tarixiy, sotsiologik, antropologik va boshqa maktablar. Dinlar tarixini o'rganishda Sharq allomalarining yondashuvlari. Dinlarni tasniflashda G'arb olimlarining qarashlari. Dinga berilgan ta'riflar. Din - ijtimoiy ong shakli, muayyan turmush va tafakkur tarzi, ma'naviy qadriyat sifatida. Dinning jamiyat va shaxe ma'naviyati yuksalishidagi, komil insonni tarbiyalashdagi ahamiyati. Dinning strukturasi.

Dinning ijtimoiy funksiyalari: dunyokarashni shakllantirish, yosh avlodni tarbiyalash, tartibga solish, birlashtirish, tasalli berish, alora o'rnatish va h.k. Dinlar tasnifi.

2-mavzu. Milliy dinlar

Yahudiylik dinining yuzaga kelishi. Tavrot yahudiylik dinining muqaddas kitobi. Yahudiylik ta'limoti, an'ana va marosimlari. Markaziy Osiyoda yahudiylik. Hinduizm dinining mazmun mohiyati. Vedalar. Baxmanlik. Hinduistik. Ta'limoti va manbalari. Konfutsiylik ta'limoti va uning Xitoy milliy diniga aylanish jarayonlari. Konfutsiylik ta'limotida ijtimoiy-axloqiy masalalar. Daochilik – falsafiy ta'limot. "Dao" tushunchasi tahlili. Sintoistik. Yapon xalqi an'analari. Kami kulti Insoniyatning dastlabki madaniyat o'choqlari va ulardagi diniy tasavvurlarning xilma-xilligi. Ilk tabu (ta'qiq), totemizm, animizm, fetishizm, shomonlik, magiya (sexrgarlik). Qadimgi Misr, Bobil va Assuriya dinlari. Antik davrda ko'p xudolik dinlari. Hinduistik. Vedalar va upanishadlar - hinduistikning muqaddas kitoblari. Braxmanlik ta'limotida kastalar. Konfutsiylik. Daosizm - falsafiy ta'limot. Iudaizm - yahudiy milliy dini. Yapon milliy dini - sintoizm, uning asosiy aqidalari va marosim

3-mavzu. Zardushtiylik dini

Zardushtiylik dinining vujudga kelishi. Zardushtiylik shakllangan tarixiy sharoit. Zardushtiylik ta'limoti. Ezgu fikr, ezgu so'z, ezgu amal tamoyili. Govmard va shoh Yima. Zardushtiylikning teologik tizimi va diniy marosimlari. Zardushtiylikda tabiatning ulug'lanishi. Zardushtiylikning diniy iyerarxiyasi. «Avesto» matnlari. Avestoning tarkibiy tuzilishi. Avvestoning bizgacha etib kelmagan kitoblaridan ba'zi qismlari uning yig'ma parchalar to'plami «Xo'rdak Avvesto» kitobida jamlangan

4 -mavzu. Buddaviylik dini

Buddaviylik dinining paydo bo'lish tarixi, asosiy ta'limotlari, oqimlari va manbalari. Kushonlar imperiyasida buddaviylik dinining davlat dini darajasiga ko'tarilishi. An'anaviy buddaviylik. Tripitakan va buddaviylikning muqaddas manbalari. O'rta asrlarda Dzen buddaviylik ta'limoti. Chan buddizming Xitoyda rivojlanishi. Tibetning buddaviylik maktabi va rohib Dalay Lamaning faoliyati. O'zbekistonda buddaviylik dinining tarixiyildizlari (Qaratapa, Fayoztepa, Dalvarzintepa) va hozirgi zamon.

5-mavzu. Xristianlik dini

Xristianlikning paydo bo'lishi, aqidalari, asosiy yo'nalishlari, ta'limotlari va manbalari. Katolitsizm va pravoslavlik dini yo'nalishlarining o'zaro farqli tomonlari. Protestanlik harakatining shakllanishi va rivojlanishi. Rim-katolik cherkovi faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari. Sharqiy Yevropa pravoslavlik avtokefal cherkovlari. XV asrda Yevropada reformatorklik g'oyalari (Anglikan, lyuteran, kalvinizm cherkovlari va h.k) Hozirgi davrda xristian dinining rivojlanishi va dunyo davlatlaridagi o'rni. O'zbekistonda xristian dinining rivojlanishi tarixi va hozirgi zamon.

6-mavzu. Islom dini

Islom dinining paydo bo'lishidagi ijtimoiy- siyosiy va madaniy sharoitlar. Payg'ambarlik va vahiyning talqini. Dastlabki musulmonlar jamoasining tashkil topishi. Hijrat va Madinada tashkil etilgan ilk islom davlatida boshqaruv shakli. Tavhid aqidasi.

Islom dinining besh sharti. Xalifalikning tuzilishi va islom dini tarqalishining tarixi. Roshid xalifalar hukumronligi davridagi islohotlarning mohiyati. Ummaviylar va Abbosiylar hukumronligi davrida dinga munosabat. Qur'on, hadis, fiqh, aqida ilmlarining shakllanishi tarixi. Qur'on, sura va oyat tushunchalarining ma'nosi, qur'onshunoslikning shakllanishi va rivojlanishi. Hadis tushunchasining mohiyati, hadislarning turlari va tasnifi. Buyuk muhaddislarning hayoti va ijodi. O'zbekistonda hadisshunoslikning rivoji. Movarounnahrda islom dinining tarqalishi va madrasa ta'limi shakllanishining ijtimoiy madaniy hayotga ta'siri. Hozirgi davrda islom sivilizatsiyasining ahamiyati.

7-mavzu. Islom dinining aqidaviy yo'nalishlari va maktablari

Kalom ilmining shakllanishi. Ilk aqidaviy adabiyotlarning islom dinining qabul qilinishidagi o'rni. Alloh sifatleri haqidagi g'oyalar. Esxatologiyaning mohiyati: qiyomat va oxirat dunyosi. Islomda iymomn, taqdir, rizq tushunchalarining talqini. Noan'anaviy e'tiqodlar: xoriijiya, mu'taziliya, qarmatiya harakatlari.

Islomning asosiy oqimlari va yo'nalishlarining paydo bo'lishi sabablari. Sunniylik va shialik yo'nalishlarining paydo bo'lishi va ular e'tiqodidagi farqlar. Oturidylik va ash'ariylik maktablari

8-mavzu. Markaziy Osiyo tarixida Hanafiya mazhabining o'rni

Hanafiylilik mazhabining asoschisi Abu Hanifa hayoti va ta'limoti. Hanafiy mazhabi rivojida Markaziy Osiyo faqihlarining roli va hissi. Tasavvuf tushunchasi va uning mohiyati. Yassaviya, Kubroviya, Naqshbandiya tariqatlarining shakllanishi. Tariqatchilikning zamonaviy ko'rinishlari.

9-mavzu. O'zbekistonda faoliyat yurituvchi dini tashkilotlar

Konfessiya tushunchasining mohiyati va O'zbekistonda faoliyat yurituvchi diniy konfessiyalarning tasnifi. Dinning jamiyat integratsiyasi va barqarorligiga ta'siri. O'zbekistonda konfessional jarayonlarning asosiy yo'nalishlari. Diniy tashkilotlarning zamonaviy dunyoviy me'yorlarga moslashuvining ahamiyati. Dunyo mamlakatlari va O'zbekiston konstitutsiyasida vijdon erkinligi huquqining ifodasi. O'zbekistonda vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar haqidagi qonun qabul qilinishining tarxi va uning ahamiyati. Vijdon va e'tiqod erkinligining ta'rifi.

10-mavzu. Zamonaviy diniy harakatlar va sektalar

Islom va boshqa diniy aqidalar sinkretlashuvi natijasida shakllangan diniy ta'limotlar tarixi. Bahoiylik va qodiyoniylik harakatlari. Xalqaro Krishnani anglash jamoasi faoliyati. Soxta xristianlik harakatlari. O'zbekistonda faoliyati kuzatilgan norasmiy diniy jamoalar. Xalqaro diniy tashkilotlar faoliyatining yo'nalishlari.

11-mavzu. Kiber makonda diniy e'tiqod targ'ibotining ijtimoiy xavfi

Kibermakon tushunchasi. Kibermakon va jamiyat. Kibermakon va din. Ijtimoiy tarmoqlar tahdidlari. Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlarga ta'siri. Kiberterrorchilik. Elektron dasturlar tahdidlari. Virtual o'yinlarning zararlari. Axborot asri tahlikalari. Internet tarmog'idagi axborot urushi. Global tarmoqdagi g'oyaviy xurujlar oldini olish. Barkamol avlodni mafkuraviy xurujlardan himoya qilishda milliy g'oyaning o'rni.

12-mavzu. Diniy fundamentalizm, radikalizm va terrorizmning tarixi va

yo'nalishlari

Diniy fundamentalizmning tarixi va rivojlanish bosqichari. Radikalizmning paydo bo'lishisabablari va oqibatlari. Diniy radikalizmning shakllanishiga ta'sir etuchi omillar. Diniy aqaparastlik (fanatizm) ekstremizm paydo bo'lishning ijtimoiy-tarixiy zaminlari va rivojlanishi. Markaziy Osiyo mintaqasida faoliyat kuzatilgan diniy ekstremistik harakatlarning maqsadlari. Sog'lom va ma'rifiy mazmunga ega bo'lgan sof islomiy tushunchalarning g'arazli maqsadlarda talqin etilishining oqibatlari. Terrorizmning mohiyati va uning shakllari. Xalqaro terrorizmning mohiyati. Al-Qoida, ixvanul muslimin, ISHID, boko xaram tashkilotlarining dunyo hamjamiyati xavfsizligiga tahdidi, ularga islom tashkilotlari va musulmo ulamolar tomonidan berilgan raddiyalar.

13-mavzu. Dunyo hamjamiyatining ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash tajribasi

Zamonaviy ekstremizm va terrorizmning xususiyatlari Xalqaro tashkilotlarning terrorizmga qarshi kurashi. Terrorizmga qarshi kurash va mintaqaviy hamkorlik Global aksilterror strategiyasi va Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi BMT va O'zbekiston: terrorizmga qarshi kurash va inson huquqlari sohasida hamkorlik

14-mavzu. Dunyoviy bilimlar va diniy ye'tiqod birligiga erishishning ahamiyati

Yangi O'zbekistonda dunyoviy va diniy ta'lim-tarbiyaga munosabat. Diniy plyuralizm, diniy tolerantlik, bag'rikenglikning shaxs kamoloti va ye'tiqod yerkinligini taminlashdagi roli. O'zbekiston yoshlarining diniy manbalardagi axloqiy tarbiyaga oid g'oyalarni o'rganishning ahamiyati. Jaholatga qarshi ma'rifat g'oyasining ahamiyati

15-mavzu. Yangilanayotgan O'zbekistonda sog'lom turmush tarzi rivojlanishida diniy va dunyoviy qadriyatlarni uyg'unlashtirish masalalari.

O'zbekistonda sog'lom turmush tarzini rivojlantirishda diniy va dunyoviy qadriyatlarning uyg'unligi, ularning mohiyati va ijtimoiy taraqqiyotda tutgan o'rni. Diniy qadriyatlar jamiyatning ma'naviy yangilanishi va poklanishi, sog'lom turmush tarzi qaror topishining muhim omili. Dunyoviy qadriyatlar O'zbekistonning dunyoviy taraqqiyotini belgilovchi, uning jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuvini ta'minlovchi hamda jamiyatda sog'lom turmush tarzini barqaror etuvchi muhim asos sifatida. Diniy va dunyoviy qadriyatlarni uyg'unlashtirish O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasini ta'minlash va jamiyatda sog'lom turmush tarzini qaror toptirishning muhim negizi.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

((Seminar mashg'ulotlari), (Mustaqil ta'lim)

((fan bo'yicha laboratoriya ishlari va kurs ishlariga mo'ljallanmagan))

Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Din ijtimoiy madaniyat hodisa sifatidagi ahamiyati.
2. Milliy dinlar
3. Zardushtiylik dini
4. Buddaviylik dini
5. Xristianlik dini
6. Islom dini
7. Islom dinining aqidaviy yo'nalishlari va maktablari
8. Markaziy Osiyo tarixida Hanafiya mazxabining o'rni
9. O'zbekistonda faoliyat yurituvchi dini tashkilotlar

10. Zamonaviy diniy harakatlar va sektalar
11. Kiber makonda diniy e'tiqod targ'ibotining ijtimoiy xavfi
12. Diniy fundamentalizm, radikalizm va terrorizmning tarixi va yo'nalishlari
13. Dunyo hamjamiyatining ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash tajribasi
14. Duyoviy bilimlar va diniy e'tiqod birligiga erishishning ahamiyati
15. Yangilanayotgan O'zbekistonda sog'lom turmush tarzi rivojlanishida diniy va dunyoviy qadriyatlarni uyg'unlashtirish masalalari.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Din, dinshunoslik, din falsafasi, teologiya, teosofiya, xudojo'ylik, diniy e'tiqod, aqida, ilohiyot tushunchalarining mohiyati.
2. Dinlarni tadqiq etish metodologiyasi: tipologik, qiyosiy, tarkibiy-funksional, genetik tahlil. Qiyosiy dinshunoslikning metodlari.
3. Zardushtiylikning diniy iyerarxiyasi.
4. Buddaviylik dinining paydo bo'lish tarixi, asosiy ta'limotlari, oqimlari va manbalari.
5. Xristianlikning paydo bo'lishi, aqidalari, asosiy yo'nalishlari, ta'limotlari va manbalari.
6. Islom dinining paydo bo'lishidagi ijtimoiy-siyosiy va madaniy sharoitlar.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan individual topshiriqlar variantlarini ishlab topshirishlari tavsiya etiladi.

3. V. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalar

Talaba bilishi kerak:

- Falsafa fanni o'qishi natijasida talaba dunyoqarash bilan bog'liq tizimli bilimlarga ega bo'lishi;
- gumanitar va ijtimoiy-iqtisodiy fanlar asoslarini, joriy davlat siyosatining dolzarb masalalarini bilishi, ijtimoiy muammolar va jarayonlarni mustaqil tahlil qila olishi;
- insonning boshqa insonga, jamiyatga, atrof-muhitga munosabatini belgilovchi huquqiy va ma'naviy mezonlarni bilishi, kasbiy faoliyatida ularni hisobga ola bilishi;
- yangi bilimlarni mustaqil egallay bilishi, o'z ustida ishlashi va mehnat faoliyatini ilmiy asosda tashkil qila olishi;

4. VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlar qilish;
- individual loyihalar;
- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

5. VII. Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat topshirish.

6.	Asosiy adabiyotlar: 1. G.T. Tulemetova, O'.M. Hasanboyev. Dinshunoslik. Darslik; ikkinchi – to'ldirilgan va qayta ko'rilgan matn. – Toshkent -2020.-312 b. 2. Yaxshilikov J.Ya., Muhammadiyev N.E. Falsafa. Darslik (barcha bakalavr yo'nalishlari uchun). – Samarqand: SamDU nashri, 2021.-712 b. Qo'shimcha adabiyotlar: 1. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022. – 416 bet. 2. Kamilov D. Dinshunoslik. o'quv qo'llanma. 2021- 128 b. 3. Isqjonov R. Qiyosiy dinshunoslik. O'quv qo'llanma. T.2020.-198.b. Axborot manbaalari: • www.lex.uz • www.gov.uz • http://www.ziyonet.uz/ • http://library.samdukf.uz
7.	Fan dasturi Samarqand davlat universiteti Kattaqo'rg'on filiali Kengashining 202_yil <u>21-08</u> dagi <u>60</u>- son bayonnomasi bilan ma'qullangan
8.	Fan modul uchun mas'ul: J.S. Quchqorov – SamDU KF, "O'zbek tili va gumanitar fanlar" kafedrası mudiri, dotsent v.v.b. f.f.b.f.d (PhD)
9.	Taqrizchilar: I.U. Butoyev - SamDU KF, "O'zbek tili va gumanitar fanlar" kafedrası o'qituvchisi (ichki) X. Jo'raqulov - SamDU, Yuridik fakulteti, Milliy g'oya va falsafa kafedrası falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsenti (tashqi)